

## KOLMAS PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2023

Lk 19:1–10 (Sk 1:3–6; 1Kr 1:26–31)

- 1 Ja kui Jeesus jõudis Jeerikosse, läks Ta sealt läbi.
- 2 Ja vaata, seal oli mees, Sakkeus nimi; see oli tõlnerite ülem, ja ta oli rikas.
- 3 Sakkeus püüdis näha saada, milline neist on Jeesus, aga see ei õnnestunud rahvahulga pärast, sest ta oli lühikest kasvu.
- 4 Siis ta jooksis ettepoole ja ronis mooruspuu otsa, et Teda näha, sest Jeesus pidi sealtkaudu minema.
- 5 Ja kui Jeesus sinna paika jõudis, vaatas Ta üles ja ütles temale: «Sakkeus, tule kiiresti maha, sest täna pean ma jääma sinu kotta!»
- 6 Ja Sakkeus tuli kiiresti maha ja võttis Jeesuse rõõmuga vastu.
- 7 Ja seda nähes nurisesid kõik: «Tema on patuse mehe juurde öömajale läinud!»
- 8 Sakkeus ütles aga Issanda ette astudes: «Vaata, Issand, poole oma varandusest annan ma vaestele, ja kui ma olen kelleltki midagi välja pressinud, siis ma annan neljakordselt tagasi.»
- 9 Aga Jeesus ütles talle: «Täna on sellele kojale tulnud pääste, sest ka tema on Aabrahami poeg.
- 10 Sest Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunut.»

### Sissejuhatus

Kiriku pärimuse järgi on kolmanda evangeeliumi autoriks arst Luukas, kes oli sündinud Antiookias paganlike vanemate lapsena<sup>1</sup>. Kuigi vahel on arvatud, et Luukas võis juba varasemalt kuuluda Jeesuse laiemasse õpilasteringi (nn seitsmekümne hulka), on kirikuisad valdavalt veendunud, et temast sai kristlane Pauluse kuulutustöö tulemusena, kelle saatja Luukas tema teisel ja kolmandal misjonireisil oli, jäädes Pauluse juure ka tema vangipõlvepäevil.

Luuka evangeeliumi 21. peatükk toob ära Jeesuse ettekuulutuse Jeruusalemma hävitamise kohta, kuid ei maini selle ettekuulutuse täitumist, seega on tõenäoline, et evangeelium on kirjutatud enne aastat 70. Ning kuna evangeeliumi järg, Apostlite tegude raamat, lõpeb kirjeldusega Pauluse jõudmisest Rooma, kus apostel viibis [vähemalt] kaks aastat enne oma märtrisurma aastal 64, tundub üsna tõenäoline, et evangeelium on valminud hiljemalt 60. aastate esimesel poolel.

---

<sup>1</sup> Seda, et tegemist oli sünni poolest paganaga, võib järeldada apostel Pauluse sõnadest Kirjas koloslastele, kus apostel nimetab ainsaiks ümberlõigatute hulgast tema juurde jäänud kaastöölisteks Aristarhost ja Markust, andes seejärel edasi tervitused ka «armsalt arstilt Luukaselt» (vt Kl 4:10–14).

Olles ise endine paganausuline, väljendab Luukas oma evangeeliumis kindlat veendumust Jeesuses teostunud lunastuse universaalsusest: see ei ole mõeldud mitte ainult juutidele, vaid kõigile rahvastele: «Nõnda on kirjutatud, et Messias pidi kannatama ja kolmandal päeval üles tõusma surnuist. Ja Tema nimel peab kuulutatama meelearandust pattude andeksandmiseks kõigi rahvaste seas, alates Jeruusalemmast.» (Lk 24:46j)

Luuka evangeelium (nagu ka Apostlite tegude raamat) algab sissejuhatusel, milles raamatu esmase adressaadina märgitakse «üliulist Teofilost<sup>2</sup>», samuti kirjeldab Luukas sissejuhatuses nii oma töömeetodit kui eesmärki: «Juba mitmed on võtnud kätte koostada jutustus neist asjust, mis meie seas on aset leidnud, nõnda nagu seda on meile edasi andnud need, kes ise algusest peale on seda oma silmaga näinud ja on saanud sõna sulasteks. Seepärast on mullegi tundunud õige, pärast kõigega algusest peale täpset tutvumist, kirjutada sinu jaoks, üliuline Teofilos, järgemööda kõik üles, et sa võiksid õppida tundma sulle õpetatud asjade usaldusväärset.» (Lk 1:1–4)

Arvatavasti oli Teofilos ristiusust huvitunud pagan, võib-olla ka juba ristimiskandidaadiks vastuvõetu, kes sellisena kehastab õigupoolest kogu inimkonda, kellele Kristuse jüngrid on kutsutud evangeeliumi kuulutama. Seda tasub ka evangeeliumi paremaks mõistmiseks pidevalt meeles pidada, iseäranis kahest aspektist. Esiteks juba mainitud universaalsus: kristlik rõõmusõnum on mõeldud (ja möödapääsmatult vajalik) kõigile rahvastele.

Ning teiseks: kuna autori eesmärgiks ei ole mitte rahuldada lugejate uudishimu, vaid neid usuliselt veenda, on ta ajaloolisele tõepärasusele piinliku täpsusega truuks jääda püüdes (vt nt Lk 3:1j.) oma teose üles ehitanud viisil, mis toob esile kristluse olulisimad õpetuslikud ja usutunnistuslikud tõesed. Parimal viisil väljendavad seda taotlust ehk Emmause jüngrite loos öeldud sõnad: «Ja hakates peale Moosesest ja Prohvetitest, seletas Jeesus neile ära kõigist kirjadest selle, mis Tema kohta käib.» (Lk 23:27)

### Keelelisi märkuseid

**Ja kui Jeesus jõudis Jeerikosse, läks Ta sealt läbi** – καὶ εἰσελθὼν διήρχετο τὴν Ἰεριχὼ – sõnasõnalt võib tõlkida kahel viisil: kas «ja olles sisenenud läks [Ta] läbi Jeeriko» või: «ja olles sisenenud, käis [Ta] Jeeriko läbi», s.t käis Jeerikos ringi.<sup>3</sup> Originaalis kasutatakse siin jätkuvale tegevusele viitavat lihtmineviku ajavormi, mis näib kinnitavad teise tõlkevariandi adekvaatsust.

---

<sup>2</sup> Nimi Θεόφιλος tähendab «Jumala sõber».

<sup>3</sup> Teine tõlkevariant ei pruugi väljendada mitte linnast otseteed läbi minemist, vaid linna vähem või rohkem põhjalikult läbi käimist kas eesmärgiga sellega tutvuda või sealt midagi/kedagi konkreetset leida.

**Ja vaata, seal oli mees, Sakkeus nimi** – καὶ ἰδοὺ ἀνὴρ ὀνόματι καλούμενος Ζακχαῖος – sõnasõnalt võiks tõlkida: «ja vaata, mees, hüütud Sakkeuse nimega».<sup>4</sup> Nimi Ζακχαῖος tuleneb heebrea sõnast זַחַי – «puhas», «süütu».

**Tölnerite ülem** – ἀρχιτελώνης – «esitölner», «ülemtölner», «peatölner».<sup>5</sup> Sõna τελώνης – «tölner», «tolliametnik», «maksukoguja» – tuleneb sõnast τέλος – «lõpp», «lõppeesmärk», ka «otstarve», «see, mis tuleb teha/saavutada».

**Ja ta oli rikas** – καὶ αὐτὸς πλούσιος – võiks tõlkida ka: «ja ise [ka] rikas».

**Püüdis** – ἐζήτει – sõna ζητέω tähendab «otsima», «taotlema», «nõudma», «nõudlema». <sup>6</sup>Originaalis kasutatud jätkuvat tegevust tähistav lihtmineviku ajavorm kõneleb Sakkeuse püüdluste intensiivsusest ja järjekindlusest.

**Milline neist on Jeesus** – τὸν Ἰησοῦν τίς ἐστίν – sõnasõnalt (koos eelnevaga): «[tahtis näha] Jeesust, kes [Ta] on» või «[tahtis näha] Jeesust, kes [Ta selline] on».<sup>7</sup> Nimi Ἰησοῦς tuleneb heebrea nimest יֵשׁוּעַ ja tähendab «JHWH on pääste», «JHWH päästab».

**See ei õnnestunud** – οὐκ ἠδύνατο – «ei suutnud». Sõna δύναμαι tähendab «võimeline olema», «suuteline olema», «[millekski piisavat] jõudu omama».

**Rahvahulga** – τοῦ ὄχλου – sõna ὄχλος tähistab enamasti suuremat, juhuslikku rahvahulka, vahel ka halvustavas tähenduses («rahvamass», «pööbel»).

**Oli lühikest kasvu** – τῆ ἡλικία μικρὸς ἦν – sõnasõnalt võiks tõlkida ka: «oli kujult pisike».<sup>8</sup>

**Ronis** – ἀνέβη – sõna ἀναβαίνω tähendab «üles minema», «[märke/kõrgemale kohale] tõusma», «üles astuma».

**Mooruspuu** – συκομορέαν – συκομορέα on sükomoor-viigipuu ehk sükomooripuu (*figus sycomorus*), mitte mooruspuu (*morus*).<sup>9</sup>

<sup>4</sup> Siin tuleb väga hästi esile Luuka kirjanduslik andekus.

<sup>5</sup> Ehk võiks võtta tarvitusele ka sõna «arhitölner»?

<sup>6</sup> Täpselt sama väljendit – ἐζήτει ἰδεῖν – «püüdis näha [saada]» – kasutab Luukas ka nelivürst Heroodese kohta (Lk 9:9).

<sup>7</sup> 1739. aasta Piiblis: «püdis Jeesust nähha sada, kes ta pididi ollema».

<sup>8</sup> 1739. aasta Piiblis mitmetähenduslikult: «et ta maddal mees olli».

<sup>9</sup> 1968. aasta piiblitõlkes: «metsviigipuu».

**Pidi** – ἤμελλεν – sõna μέλλω tähistab midagi kindlaksmääratud, midagi, mis on igal juhul, kindlasti tulemas.

**Pean** – sõna δεῖ – «peab», «tuleb», «on vältimatu» – tähistab siin Jumala tahet, nn jumalikku paratamatust.

**Jääma** – μείναι – sõna μένω tähendab «viibima», «paigale jääma», aga ka «püsima [jääma]», «vastu pidama».

**Nurisesid** – διεγόγγυζον – sõna διαγογγύζω koosneb eessõnast διά – «läbi» – ja pahaselt omaette pomisemist, peaaegu kuuldamatult vastu vaidlemist, rahulolematut mühatamist või urisemist tähistavast verbist γογγύζω.

**Patuse** – ἁμαρτωλῶ – sõna ἁμαρτωλός – «patune», «patule andunud» – tuleneb verbist ἁμαρτάνω – «märgist mööda laskma», «eksima», «patustama».

**Öömajale läinud** – εἰσῆλθεν καταλῦσαι – siin on tegemist sõnademänguga, kuna καταλύω tähendab sõnasõnalt «koost võtma», «lahutama», «lahti päästma», tähistades muuhulgas enda ja oma asjade öömajale jäämiseks laiali laotamist (sh loomade lahtirakendamist), ent viidates siin ilmselgelt ka sellele, et Jeesus n-ö «annab patusel mehel olla» (pigistab silma kinni).

**Issanda** – τὸν κύριον – κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

**Varandusest** – τῶν ὑπαρχόντων – sõna ὑπάρχω võib tähistada [kuskilt] pärit olemist, aga ka seda, mida keegi omab või mis ta [tõeliselt / olemuslikult] on.

**Annan** – δίδωμι – originaalis ei kasutata siin mitte (nagu võiks arvata) tuleviku, vaid oleviku ajavormi («annan [kohe praegu]»).

**Vaestele** – τοῖς πτωχοῖς – sõna πτωχός – «vaene» – kaastähendusteks on «vilets», «rõhutud», «abitu», «armetu».

**Olen...välja pressinud** – ἐσυκοφάντησα – sõna συκοφαντέω koosneb sõnadest σῦκον – «viigimari»<sup>10</sup> – ja φαίνω – «valgustama», «valge ette tooma», «ilmutama», «ilmuma», «nähtavaks saama». Selle sõna tekkelugu on arvatavasti seotud viigimarjakaubanduselt võetavate maksude, sellega seotud maksupettuste ja altkäemaksudega ning see tähistab kas kelleltki rohkema kui ette nähtu väljapressimist või kellegi [võimudele] üle andmist, pealekaebamist.

---

<sup>10</sup> On raske öelda, kas siin on mingi seos sükomoor-viigipuuga, mille otsast Jeesus Sakkeuse «noppis».

**Annan...tagasi** – ἀποδίδωμι tähendab «tagasi andma», «[võlga] tasuma», «ära/tagasi maksuma», ka «hüvitama». Siingi kasutatakse oleviku ajavormi («annan [kohe praegu] tagasi»).

**Pääste** – sõna σωτηρία – «pääste», «päästmine» – tuleneb verbist σώζω – «päästma», «tervendama», «vabastama».

**Aabrahami** – Ἀβραάμ – nimi Ἀβραάμ tähendab «paljude [rahvaste] isa».

**Otsima** – ζητήσαι – vt ülalolevat märkust sõna «püüdis» kohta.<sup>11</sup>

**Päästma** – ὠσαί – vt ülalolevat märkust sõna «pääste» kohta.

**Kadunut** – τὸ ἀπολωλός – sõna ἀπόλλυμι tähendab «hävitama», «purustama», «ära kaotama», «tapma», «hukkama», aga ka «laostama».

### Sisuline analüüs

Sakkeuse lugu Luuka evangeeliumi üheksateistkümnenda peatüki alguses tuleb kindlasti lugeda eelneva, kaheksateistkümnenda peatüki kontekstis, alustades hiljemalt tähendamissõnaga variserist ja tõlnerist (Lk 18:9–14) ning sellele järgneva laste õnnistamise ja nende usueeskujuks toomisega. Paralleel Sakkeuse ja tähendamissõnas nimetatud variseri vahel on ilmne, samuti võime temas selgelt näha ka teatavat lapsemeelsust, mis avaldub tema vastupandamatus soovis näha Jeesust ja valmisolekus teha selleks kõik, mis võimalik – isegi joosta ja puu otsa ronida, käitudes nõnda täiesti kokkusobimatult oma ühiskondliku positsiooni ja rikka mehe väarikusega.<sup>12</sup>

Variseri ja tõlneri tähendamissõnale ning laste õnnistamisele järgneb Jeesuse kohtumine rikka mehega (tõenäoliselt variseriga), kes elab kõigiti Seaduse järgi, ent pole valmis Jeesusele järgnemiseks loobuma oma varandusest (Lk 18:18–23). Kui seame siia kõrvale Jeesuse kohtumise Sakkeusega, mis lõppes viimase armusaamisega, siis ongi meie silme ees täpselt see, millest Jeesus rääkis variseri ja tõlneri tähendamissõnas.

Sakkeuse loole eelnes aga veel üks kohtumine, mis leidis aset enne Jeesuse sisenemist Jeerikosse: üks tee ääres kerjamas istunud pime kisendas Jeesuse halastuse ja abi järele ning sai nägijaks (Lk 18:35–43). Nii raamistavad Jeesuse viibimist Jeerikos kaks sarnast ja samal ajal väga vastandlikku lugu: Jeerikosse sisenedes päästab Jeesus väliselt,

---

<sup>11</sup> Tuleb välja, et enne, kui Sakkeus otsis Jeesust, otsis Jeesus Sakkeust (vt ka esimest keelelist märkust).

<sup>12</sup> Tegelikult võib näha ka sarnasust variseri ja tõlneri tähendamissõnale eelneva mõistujutuga lesknaisest, kes ei jäta hoolimatule kohtunikule pealekäämist enne, kui on saanud õiguse (Lk 18:1–8).

ihulikult pimeda puruvaese kerjuse, Jeerikost lahkudes aga seesmiselt, vaimselt pimedast ja hingeliselt laostunud rikka mehe. Siinkohal on huvitav jälgida kõige selle tunnistajaks olnud rahvahulga reaktsiooni: pimedast kerjuse tervendamine vallandas Jumala ülistamise ja kiitumise (Lk 18:43), Sakkeusele armu pakkumine aga üleüldise nurina (Lk 19:7).

Jeeriko on mitmes mõttes sümbolse tähendusega paik. Esiteks on tegemist maailma vanima pidevalt asustatud linnaga ning teiseks on see maailma kõike madalamal asuv püsiva elanikkonnaga linn, paiknedes umbes 240 meetrit allpool merepinda. Iisraeli rahvas pidi Tõotatud Maale jõudmiseks Jeeriko hävitama ning selle uuesti üles ehitamine tõi kaasa needuse ja linna taasrajaja esmasündinu hukkamise (1Kn 16:34; vrd Jos 6:26). Vastandina Jeerikost kilomeetri võrra kõrgemal asuvale Pühale Linnale Jeruusalemmale on Jeeriko justkui hukatuse paik, patu pesa, kogu inimkonna patu ja viletsuse koondsümbol.<sup>13</sup>

Samasugune ülimalt sümbolne kuju on ka Sakkeus. Ta pole mitte lihtsalt tõlner (= patune), vaid ta on tõlnerite ülem («peatõlner», «arhitõlner», «tõlnerite tõlner» = «arhipatune», «peapatune», «patuste patune»)<sup>14</sup>. Nii ei esinda Sakkeus mitte ainult iseennast ega seesmiselt laostunud rikkaid ega isegi mitte ainult ülekohtuseid tõlnereid, vaid viimseni kõiki patuseid, kogu inimkonda – seda enam, et ta elas Jeerikos, tolles patu-, needuse- ja hukatuse pesas. Kõike seda silmas pidades ei saa jääda märkamatuks, millises kontrastis on Sakkeuse elu ning ta vaimulik ja kõlbeline olukord tema nimega, mis tähendab «puhas» või «süütu».

Luuka jutustus on erakordselt meisterlik ja ilmekas, koguni mõnevõrra humoorikas: kujult pisike mees (ehk ka ümmargusevõitu) sibab Jeesust näha üritades ringi, võib-olla isegi koomiliselt üles-alla hüpeldes, et üle endast pikemate inimeste peade vaadata, jookseb rahvahulgast ette, ronib viimaks puu otsa. Evangelist ei taha Sakkeust siiski naeruvääristada, vaid taolise esitlusviisi abil võimalikult selgelt näidata, kui väga Sakkeus Jeesust näha tahtis. Kusjuures Sakkeus ei tahtnud mitte lihtsalt Jeesust näha, vaid ta tahtis näha, kes see Jeesus [selline] on, sarnanedes nõnda näiteks Johannese evangeeliumis nimetatud kreeklastele (Jh 12:21) ja viimselt apostlitele endile.<sup>15</sup>

Küllap Sakkeus teadis väga hästi, et rahvas ei pea temast lugu. Sellegipoolest pidi tal olema mingisugune eneseväärikus – nüüd oli ta valmis sellest loobuma. Kirikuaisa

---

<sup>13</sup> Pole juhuslik, et tähendamissõnas halastajast samaarlasest läks teeröövlite kätte sattunud mees Jeruusalemmast *alla* Jeerikosse (Lk 10:30).

<sup>14</sup> On märkimisväärne, et sõna ἀρχιτελώνης ei kasutata kuskil mujal ei Uues Testamendis ega antiikkreeka kirjanduses.

<sup>15</sup> Vrd Jh 14:8j: «Filippus aga ütles Talle: «Issand, näita meile Isa, ja me jääme rahule!» Jeesus ütles talle: «Nii kaua aega olen ma teie juures, ja sa ei ole mind veel ära tundnud, Filippus? Kes on näinud mind, see on näinud Isa. Kuidas sa siis ütled: Näita meile Isa!?»»

Gregorius Suur kasutab Sakkeuse lugu kommenteerides sõnademängu, mis lähtub puu nimest, mille otsa Sakkeus ronis. Nimelt kui kirjutada mitte *συκόμορος*, vaid *συκομῶρος*, siis ei ole tulemuseks «sükomooripuu», vaid «narri-viigipuu», ladina keeles *figus fatua*. Püha Gregorius rõhutab seeläbi, et Sakkeus, tehes midagi oma ühiskondliku positsiooni ja väärikusega sobimatut, oli valmis ennast Jeesuse nägemise nimel inimeste silmis narriks tegema, sarnaselt sellele, mida apostel Paulus ütleb 1. Korintose kirja alguses: «Kus on tark? Kus on õpetlane? Kus on selle ajastu arutleja? Kas mitte Jumal pole teinud maailma tarkuse narruseks? Kuna maailm Jumala tarkuses ei tundnud Jumalat ära tarkuse abil, siis oli Jumalale meelepärane päästa selle narri kuulutuse kaudu need, kes usuvad. Sest juudid nõuavad tunnustähti ja kreeklased otsivad tarkust, meie aga kuulutame ristilöödud Kristust, kes on juutidele ärrituseks ja paganaile narruseks, ent neile, kes on kutsutud, olgu juutidele või kreeklastele, on ta Kristus, Jumala vägi ja Jumala tarkus.» (1Kr 1:20–24)

Puu otsa ronimisest oli kasu: mitte ainult Sakkeus ei näinud nüüd Jeesust, vaid mis veelgi olulisem, Jeesus nägi Sakkeust. Ta nägi Sakkeust kohas, kust Ta *pidi* läbi minema – sest selleks Ta oligi ju tulnud: et otsida, leida ja päästa kadunud, hukkumisele määratud patuseid. Mitte ainult Sakkeus ei otsinud Jeesust, vaid veelgi enam otsis Jeesus Sakkeust. Ka siis, kui nad viimaks kohtuvad, on initsiatiiv täielikult Jeesuse käes, kes ütleb: «Sakkeus, tule kiiresti maha, sest täna pean ma jääma sinu kotta!» (Lk 19:5)

Muidugi leidis ka Sakkeus – ta leidis märksa enam, kui oli otsinud: «Ja Sakkeus tuli kiiresti maha ja võttis Jeesuse rõõmuga vastu.» (Lk 19:6) Sakkeust ei pannud imestama ei see, et Jeesus teadis tema nime (sellel võis olla ka loomulik seletus, kuna tõlnerite ülemana pidi Sakkeus olema üleüldiselt tuntud ja küllap nii mõnigi ümberseisja jõudis teda puu otsas nähes talle näpuga näidata ja tema nime hüüda), ega ka see, et Jeesus ennast talle temalt midagi küsimata külla kutsus.

See, et Sakkeuse ja Jeesuse kohtumisel läks initsiatiiv täielikult üle Jeesusele, tõi endaga kaasa ka selle, et Sakkeusele sai osaks täielik muutus, mille fundamentaalsust tunnistavad tema sõnad: «Vaata, Issand, poole oma varandusest annan ma vaestele, ja kui ma olen kelleltki midagi välja pressinud, siis ma annan neljakordselt tagasi.» (Lk 19:8) Sõna «annan» ei ole siin mitte tulevikus, vaid olevikus. See ei tähenda, nagu kirjeldaks Sakkeus midagi, mida ta on juba varem teinud – linnarahva reaktsioon sellele, et Jeesus tema kotta läks, näitab, et tegemist oli üleüldiselt põlatud ülekohtuse maksukogujaga, kes kindlasti ei olnud tuntud heategijana. Sakkeus oli patune mees, ta oli halastamatu väljapressija – ent nüüd oli temas leidnud aset täielik muutus, nii et poole varanduse jagamine vaestele ja ülekohtu neljakordne heastamine ei olnud tema jaoks mitte miski tulevikus teha kavatsetav, vaid justkui juba sündinud reaalsus.

Sakkeuse valmisolek anda neile, kellelt ta oli midagi välja pressinud, tagasi neljakordselt, näitab, et ta tundis nii Seadust kui muid pühakirjakohti. Nimelt sätestab Seadus: «Kui keegi varastab härja või lamba ja tapab või müüb selle, siis

ta peab andma viis härja härja vastu ja neli lammast lamba vastu!» (2Ms 21:37) Siin ei ole otseselt juttu väljapressimisest, ent küllap on väljapressiminegi sisuliselt sama, mis vargus.

Lisaks on neljakordne tasumine tuntud ühe teise patust ja ülekohtust kõneleva pühakirjaloo järgi. Kui kuningas Taavet oli võrgutanud Batseba ja lasknud surmata tema mehe Uurija, jutustas prohvet Naatan Taavetile mõistuloo rikkast mehest, kes oli võtnud vaese mehe ainsa utetalle. Taavet vihastas kuulu peale ja hüüdis: «Nii tõesti kui Issand elab, mees, kes seda tegi, on surmalaps! Ja ta peab utetalle tasuma neljakordselt, sellepärast et ta tegi nõnda ega halastanud!» Naatan vastas Taavetile: «See mees oled sina!» (2Sm 12:5–7)

Nii nagu Jeesus oli öelnud Sakkeusele, et Ta peab «täna» jääma Sakkeuse kotta, nii kuulutas Ta nüüd, et «täna» on Sakkeusele ja tema kojale tulnud pääsemine. Koheselt meenub Luuka evangeeliumi algus: «Aga ingel ütles neile: «Ärge kartke! Sest vaata, ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis saab osaks kogu rahvale, et teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus.»»<sup>16</sup> (Lk 2:10j) Siin ei ole tegemist pelga ajamääratlusega, vaid kinnitusega, et see, mis on sündinud, on tõeline, vastuvaidlematu ja vankumatu reaalsus siin ja praegu.

Sarnase tähendusega on Jeesuse kinnitus, et Ta peab «jääma» Sakkeuse kotta: mitte ainult korraks läbi astuma, vaid tõepoolest *jääma*, ka pärast seda, kui Ta on Jeerikost edasi läinud. Pääste, mille Ta Sakkeusele kingib, on midagi jäävat: Sakkeus on leitud; kadunud, hukule määratud patune – «arhipatune» – on päästetud.

Nagu öeldud, kehastab Sakkeus kõiki patuseid, kogu inimkonda, kes istub Jeeriko sügavuses ja pimeduses, ent võib sealt siiski pääseda – nagu pääsesid too pime puruvaene kerjus ja veelgi pimedam rikas ülemtölnar. Selle pääsemise hinnaks oli, et Jeesus läks «edasi Jeruusalemma poole» (Lk 19:28), kus Ta pidi inimkonna lunastamiseks kannatama ja surema, sest «Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunut» (Lk 19:10).

## Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu jumalateenistuste käsiraamatu järgi on kolmanda Nelipühale järgneva pühapäeva teemaks «Kutse Jumala riiki». Kirikukäsiraamatu lugemiskava kohaselt on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Sk 1:3–6) Issanda kutse pöördumisele. Jumal ärgitab oma rahvast käituma teisiti kui nende esivanemad, kes ei pöördunud oma kurjadelt teedelt, ja töötab, et kui inimesed pöörduvad Tema poole, siis pöördub ka Tema [oma armu ja halastusega] nende poole.

Teise lugemisaasta Epistliks (1Kr 1:26–31) on apostel Pauluse meeldetuletus lõhestunud Korintose kogudusele, et mitte keegi ei saa ennast rajada omaenda tarkusele, õigusele

---

<sup>16</sup> Samamoodi, nagu Sakkeus tuli kiiresti, rutates – σπεύσας – puu otsast alla (Lk 19:6), läksid ka Kristuse sündimise rõõmusõnumist osa saanud karjased rutates – σπεύσαντες – Petlemma Jeesuslast kummardama (Lk 2:16)



ega väärikusele, vaid kõigi Kristuse poolt kutsutute ja lunastatute ainsaks lootuseks on rajanemine Temale kui Ristilöödud, kes on meile «tarkuseks Jumalalt ning õiguseks ja pühitsuseks ja lunastuseks».

Nii Epistel kui Vana Testamendi lugemine on hästi seostatavad Sakkeuse looga, mille keskmes on Jumala ennetav arm, mis otsib patust ja kingib talle pääsemise, ent mis ei jäta kõrvale ka seda, mida Jumal ootab tollelt patuselt endalt: nagu Sakkeus otsib Jeesust, nii peab patune otsima pöördumist ja andeksandmist; nagu Sakkeuse elu muutub täielikult, nii peab iga patune olema valmis elumuutuseks ja võimalusel ka seni tehtud kurja heastamiseks.

Jutluse võib ehitada üles näiteks järgmiste punktidenä:

1. Teel Jeruusalemma poole jõuab Jeesus Jeerikosse. Ta peab minema üles Jeruusalemma, et seal kannatada ja surra – ning selleks peab Ta minema läbi maailma kõige madalamal asuvast linnast, mis sümboliseerib kogu inimkonna langust ja pattu. Jeerikosse sisenemisel kohtub Jeesus pimedaga kerjusega, kellele Ta kingib nägemise, ning enne Jeerikost lahkumist patuse rikka mehega, tõlnerite ülema Sakkeusega, kellele Ta kingib pääsemise ja uue elu. Just see oli Jeesuse missioon: «Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunud» (Lk 19:10)
2. Sakkeus oli tõeliselt kadunud. Sakkeuse nimi tähendab «puhas» või «süütu» – tema elu oli selle nimega karjuvas vastuolus: ta oli «tõlnerite ülem», «arhitõlner», võiksime öelda ka «arhipatune», «peapatune». Sakkeus kehastab kogu langenud ja patust inimkonda. Jumala näo järgi ja Tema sarnaseks looduna peaks inimene olema puhas ja süütu – paraku on inimene kõike muud kui seda. Ometi ei ole inimese olukord lootusetu, seda esmalt seetõttu, et Jumal on hea, armuline ja halastaja ega taha patuse surma, vaid et inimene pöörduks ja elaks. Jumal on tulnud, et kadunud, hukkamisele määratud patused üles otsida ja päästa. Ka inimese enda sees on säilinud midagi, mis annab talle lootust – seesama miski, mis pani Sakkeuse tegutsema, Jeesust näha tahtma ja kõike võimalikku ette võtma, et see teoks saaks. Sakkeus oli valmis minetama oma maine viimasedki riismed, et Jeesust näha ja tundma õppida: ta oli valmis saama narriks, et leida jumalik pääste ja tarkus.
3. Sakkeus leidis selle, mida ta otsis – aga ainult tänu sellele, et Jumal leidis tema. Jeesus nägi Sakkeust ja kuulutas talle rõõmusõnumit: «Täna pean ma jääma sinu kotta!» (Lk 19:5) See kõlab üsna samamoodi nagu jõuluingli sõnad karjastele: «Teile on täna sündinud Taaveti linnas Päästja, kes on Issand Kristus.» (Lk 2:11) Nüüd oli see päev jõudnud kätte Sakkeusele – päev, mis muutis täielikult tema elu. Sellest päevast peale ei olnud ta enam seesmiselt laostunud rikas mees, kes hoolis vaid iseendast, ta ei olnud enam ülekohtune väljapressija, vaid Aabrahami laps, töotuse laps ja Jumala pärija (vrd Gl 3:6j; 4:28), kusjuures mitte ainult korraks, vaid igavesti, sest Jeesuse sõna ja töötus oli, et Ta jääb tema juurde. Inimese Poeg on tulnud otsima ja päästma kadunud – see on rõõmusõnum meile kõigile.